

SUOJELUPOLIISI EI VUOTANUT RUSI-UUTISTA

Esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön uudistamista pohtinut toimikunta jätti toissa viikolla mietintönsä oikeusministeri Tuija Braxille ja sisäministeri Anne Holmlundille. Toimikunnan esityksen mukaan poliisi voisi vaatia toimittajaa paljastamaan lähteensä jo esitutkinnassa, jos tiedon alkuperäisen antajan epäillään syyllistyneen salassapitorikokseen. Toimikunta perustelee muutosehdotusta tarpeella suojella yksityisiä asianomistajia poliisien tietovuodoilta tiedotusvälineille. Esityksen taustalla on Alpo Rusin tapaus. Myös julkisuudessa (mm. pääministeri Matti Vanhanen HS 26.5.) Rusin tapaus on nostettu esimerkiksi tietovuodosta.

Työskentelin Yleisradion tv-uutisissa vuosina 1993-2005 rikostoimittajana ja politiikan toimittajana. Tein 10.9. 2002 tv-uutisiin jutun presidentin entiseen neuvonantajaan, professori Alpo Rusiin kohdistuneesta vakoilututkinnasta. Suojelupoliisi epäili Rusin toimineen entisen Itä-Saksan turvallisuuspalvelun Stasin vakoilijana vuosina 1969-1976. Rikosepäily ei johtanut syytteisiin. Helsingin kärjäoikeus määräsi valtion maksamaan Rusille suuret vahingonkorvaukset. Tiedon julkisuuteen vuotanutta tahoja ei ole saatu selville.

Koska toimikunnan esitys lähdesuojan murentamisesta nojaa vahvasti Rusi-tapaukseen ja toteutuessaan esitys heikentäisi vakavasti myös sananvapautta, katson nyt tärkeäksi kertoa miten Rusi-uutinen syntyi. Samalla haluan oikaista julkisuudessa jo vuosia esitettyjä vääriä väitteitä vuodosta, jutun tietolähteestä tai -lähteistä.

Alpo Rusi itse ja muun muassa Olli Rehn ovat käyneet puolustustaistelun väittämällä, että suojelupoliisi olisi vuotanut vakoiluepäilyyn allekirjoittaneelle ja Ylen tv-uutisille. Rusi ja Rehn kirjoittavat kirjassa ”Kylmä tasavalta” vakoiluepäilyjen tultua julkisuuteen: ”Valtiovetoisen media syö valtiovetoisen poliisin kädestä häpäistäkseen ihmisiä, aivan kuin entisessä Jugoslaviassa”. Rusin ja Rehnin mukaan olin ”firman” (Supon) luottomies. Väitteet ovat täyttää puppua. Suojelupoliisilla ei ollut tv-uutisten Rusi-uutisessa 10.9. 2002 osaa eikä arpaa: ei vuotajana eikä edes esitutkinnan vahvistajana.

Kuulin Alpo Rusiin mahdollisesti kohdistuvasta vakoilututkinnasta helsinkiläisessä kahvilassa. Kertoja (lähde) ei ollut suojelupoliisi eikä muu poliisi. Tämän vahvistamattoman vinkin perusteella tein normaalia journalistista tiedonhankintaa eri lähteistä, mutta tiedot eivät johtaneet lopulliseen varmuuteen vakoiluepäilyistä.

Tv-uutisten silloinen päällikkö Hannu Kataja päätti uutisen julkaisemisesta vasta nähtyään Helsinki-Vantaan lentokentällä 10.9.2002 tehdyn Rusin haastattelun. Katajan ja allekirjoittaneen mukaan Rusin oma käyttäytyminen haastattelussa ja aiemmin puhelimessa vahvasti kiistattomasti vakoilututkinnan todenperäisyyden. Toisin sanoen, tv-uutisilla ei edes jutun julkaisuhetkellä ollut suojelupoliisin vahvistusta vakoiluepäilyille. Oli vain eri lähteistä saatuja tiedonmurusia ja Rusin paljastava tv-haastattelu. Rusi on puhunut tv-uutisten jutusta ”supon täsmäohjuksena”, mutta sen sijaan hän voisi katsoa peiliin ja todeta itse avittaneensa ratkaisevasti vakoiluepäilyjen julkituloa juuri tuona kyseisenä syyskuuisena päivänä. Myönnän kyllä, että haastatteluun valittu tyyllilaji oli tiedonhankintamenetelmänä poikkeuksellinen ja tilanne oli Rusille lohduton. Hankala hänen suoraan oli epäilyjä/tutkintaa kiistääkään, kun tiesi olleensa jo toukokuussa 2002 supon kuultavana.

Merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa ollut Rusi oli vakavasta rikoksesta epäiltynä. Tv-uutisilla ei ollut mitään muuta mahdollisuutta kuin julkaista uutinen. Hannu Katajan mukaan hän tekisi vastaavanlaisessa tilanteessa edelleen samanlaisen ratkaisun tänäkin päivänä. Päinvastainen päätös olisi ollut yhteiskunnallisesti merkittävän tiedon pimittämistä. Ja jokin muu tiedotusväline olisi joka tapauksessa julkaissut Rusi-uutisen ennemmin tai myöhemmin.

Syyttömyysolettama on tietenkin tärkeä oikeusvaltioperiaate ja Rusi on kohtalostaan korvauksensa saanut. Lähdesuojaan ei kuitenkaan Rusi-tapauksen perusteella saa kajota. Suojelupoliisi ei syylistynyt Rusi-tapauksessa tietovuotoon tv-uutisille. On kaikkiaan väärä oletus, että poliisi oma-aloitteisesti vuotaisi kuin seula salassapidettävää tietoa tiedotusvälineille. Esimerkiksi vireillä olevasta esitutkinnasta on käytännössä aina olemassa tietoa monilla muillakin tahoilla kuin vain poliisiviranomaisilla. Juuri lähdesuojan turvin toimittajat pystyvät tuomaan julkisuuteen ylipäänsä sellaista yhteiskunnallista merkittävää tietoa, jonka vallankäyttäjät haluaisivat jostain syystä kansalaisilta salata.

Pekka Lehtinen

toimittaja

Nelosen uutiset